

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

Затверджую
Ректор Чорноморського
національного університету
імені Петра Могили

_____ Л.П. Клименко

Узгоджено
Перший проректор

_____ Н.М. Іщенко

ПРОГРАМА
Комплексного кваліфікаційного екзамену
З напрямку підготовки 6.020301 «Міжнародні відносини»

Програма розглянута на засіданні
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
(протокол №__ від «__» _____ 2018 р.)
Завідувач кафедри _____ д.і.н., проф. О.П.Тригуб

Програма схвалена
Методичною радою факультету політичних наук
(протокол №__ від «__» _____ 2018 р.)
Декан факультету _____ д.політ.н., проф. О.В. Шевчук

ЗМІСТ

Вступ	3
I. Зміст комплексного екзамену за теоретико-методологічними блоками	6
Блок 1. Теорія міжнародних відносин	6
Блок 2. Історія міжнародних відносин	7
Блок 3. Міжнародні відносини та світова політика	8
Блок 4. Теорія та практика перекладу	9
II. Критерії оцінювання відповідей на іспиті	10
III. Рекомендована література	12

ВСТУП

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену була розроблена колективом викладачів кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Зміст програми відповідає галузевим стандартам, прийнятим Міністерством освіти і науки України за напрямом 6.030201 «Міжнародні відносини», що набув чинності у 2004 р.

Комплексний екзамен з напрямку підготовки 6.030201 «Міжнародні відносини» є однією з форм підсумкової атестація випускників за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», яка здійснюється після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою.

Метою проведення комплексного іспиту за напрямком підготовки 6.030204 «Міжнародна інформація» є:

- встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандарту вищої освіти;
- оцінювання рівня сформованості загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей (знання, вміння, комунікація, автономність та відповідальність, інтегральна компетентність) випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за даним напрямком.

Вимоги до здібностей і підготовленості випускників. На атестацію виносяться система умінь та система відповідних змістових модулів, що визначені в «Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика» (ГСВОУ). Провідними визначаються вміння:

- використовувати аналізувати історичні корені виникнення конкретних ситуацій в міжнародних відносинах України з іншими країнами світу;

- аналізувати історичні корені виникнення політичних теорій та їх реалізації в Україні й інших країнах світу;
- використовувати на практиці положення теорії міжнародних відносин;
- використовувати на практиці теоретичні положення для аналізу міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу;
- виконувати посадові обов'язки представників дипломатичної та консульської служб;
- використовувати знання про міжнародні організації і брати участь в їх діяльності як в Україні, так і за її межами;
- використовувати в комунікаціях, бесідах, переговорах правила дипломатичного протоколу та етикету;
- - аналізувати економічні причини виникнення конкретних ситуацій в міжнародних відносинах України з іншими країнами світу;
- використовувати на практиці теоретичні положення для аналізу міжнародних економічних зв'язків України з іншими країнами світу;
- використовувати сучасні інформаційні системи і технології;
- використовувати методи і засоби інформаційно-аналітичної діяльності;
- використовувати методи аналізу конфліктних ситуацій;
- використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю;
- у складі групи фахівців сфери міжнародних відносин або особисто готувати документи, проводити зустрічі, бесіди, переговори державною та іноземною мовами.

Характеристика змісту програми. Програма атестаційного екзамену охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» за спеціальністю «Міжнародні відносини». Програму розроблено відповідно

до освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра з міжнародної інформації, якою встановлено галузеві кваліфікаційні вимоги до бакалавра з міжнародної інформації і державні вимоги до властивостей і якостей особи, що здобула базову вищу освіту за професійним спрямуванням. Особливістю програми є те, що вона побудована за функціональними блоками і має міждисциплінарний синтетичний характер. Блоки програми відповідають функціям, для виконання яких має бути підготовлений бакалавр зі спеціальності «Міжнародна інформація».

Порядок проведення атестаційного екзамену. Порядок проведення іспиту визначається Положенням про екзаменаційну комісію (далі – ЕК) Чорноморського національного університету ім. Петра Могили (далі – ЧНУ ім. Петра Могили). ЕК перевіряє науково-теоретичну та практичну підготовку випускників.

ЕК організовується щорічно і діє протягом календарного року. До складу комісії входять голова, члени комісії та секретар. Голова комісії затверджується Вченою радою ЧНУ ім. Петра Могили з низки провідних вітчизняних вчених. До участі в роботі екзаменаційної комісії можуть залучатися професори, доценти та інші викладачі відповідних кафедр як екзаменатори. У такому випадку вони користуються тими ж правами, що й члени комісії.

Робота ЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами ЧНУ ім. Петра Могили.

До складання атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану.

До ЕК перед початком атестаційного екзамену подається зведена відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, практик та екзаменів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Складання атестаційного екзамену проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Атестаційний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом за білетами, складеними у повній відповідності до навчальної програми дисциплін.

Результати складання атестаційного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно» та оголошуються у цей же день після оформлення протоколів засідання ЕК.

I. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИМИ БЛОКАМИ

БЛОК 1. Теорія міжнародних відносин

1. Об'єкт і предмет теорії міжнародних відносин
2. Основні наукові школи та напрямки теорії міжнародних відносин.
3. Міжнародні відносини як суспільно-історичний феномен.
4. Суб'єкти міжнародних відносин.
5. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин та класифікація основних методів теоретичних досліджень
6. Закономірності міжнародних відносин.
7. Зв'язок між структурою і функцією системи.
8. Сучасні школи й напрями в теорії міжнародних відносин
9. Еволюція ліберальної парадигми.
10. Еволюція політичного реалізму.
11. Розвиток марксистської парадигми
12. Неомарксизм. Світ-системна теорія.
13. Модернізм і постмодернізм. Соціологія міжнародних відносин. Міжнародна політекономія. Системність довестфальського світоустрою.
14. Вестфальська система міжнародних відносин;
15. Віденська система міжнародних відносин;
16. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин;
17. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин;
18. Постбіполярна система міжнародних відносин.
19. Механізм та процес прийняття зовнішньополітичного рішення.
20. Проблема "сили" в ТМВ.
21. Концепція «національного інтересу» у МВ. Співвідношення національного та інтернаціонального у зовнішній політиці країн.
22. Глобальна система міжнародних відносин.

23. Типологія міжнародних відносин
24. Взаємозв'язок війни та політики. Типологія війни. Проблеми локальних війн у сучасних умовах.
25. Співробітництво та інтеграція в міжнародних відносинах.
26. Типологія стратегій суб'єктів міжнародних відносин
27. Міжнародний конфлікт.
28. Типи міжнародного співробітництва
29. Різноманітність тлумачень міжнародної моралі. Основні імперативи міжнародної моралі в контексті глобалізації.
30. Особливості міжнародної ролі ТНК, національно-визвольних рухів, терористичних організацій та інших, як учасників міжнародних відносин.

БЛОК 2. Історія міжнародних відносин

1. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах
2. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції.
3. Зовнішня політика Стародавнього Риму.
4. Міжнародні відносини у Середньовічній Європі
5. Візантійська імперія у міжнародних відносинах Середньовіччя.
6. Міжнародне становище Київської Русі.
7. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.
8. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Середньовічного Сходу
9. Європейська політика в XVII ст. Формування Вестфальської системи
10. Революційні і наполеонівські війни (1792-1815 рр.).
11. Східне питання” у європейській політиці 1820-1840-х рр.
12. Революції 1848-1849 рр. в Європі та їх вплив на розвиток міжнародних відносин.
13. Особливості взаємодії провідних країн світу в XIX ст.
14. Міжнародні відносини в Європі в період Віденської системи.
15. Потрійний (Четвертий) союз. Розвиток англо-германських протиріч в період 1904-1907 рр. Утворення Антанти.
16. Перша світова війна: причини, характер та масштаби.
17. Геополітичні наслідки Першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система.
18. Утворення та засади діяльності Ліги націй. Мандатна система.
19. Версальська система міжнародних відносин: мирні договори з Німеччиною та її союзниками.
20. Російське питання у міжнародних відносинах 1918 – 1920 рр. Утворення та міжнародне визнання СРСР.

21. Німецька проблема у міжнародних відносинах першої половини 1920-х рр. Локарнські угоди.
22. Криза Версальської системи (1933– 1935 рр.) та її демонтаж у 1936 – 1938 рр. Мюнхенська конференція.
23. Початок Другої світової війни. Радянсько-німецькі відносини у 1939 – 1941 рр.
24. Японська агресія у Східній та Південно-Східній Азії у 1939 – 1940 рр. Вступ у війну США.
25. Капітуляція Німеччини. Конференції «великої трійки» в Ялті та Потсдамі. Війна 1941 – 1945 рр. в Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Капітуляція Японії.
26. Конференція в Думбартон-Оксі та Сан-Франциско. Заснування Організації Об'єднаних Націй.
27. Геополітичні наслідки Другої світової війни. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
28. Причини, генеза та головні етапи «холодної війни».
29. Військово-політична інтеграція країн Західної Європи і Північної Америки.
30. «Оксамитові» революції 1989 – 1991 рр. в Східній Європі і крах Ялтинсько-Потсдамської системи.

БЛОК 3. Міжнародні відносини та світова політика

1. Особливості повоєнного врегулювання в Європі й на Далекому Сході (з 1945 року)
2. Початок холодної війни та блокового протистояння
3. Німецьке питання у міжнародних відносинах 1945-1961 рр.
4. Початок розпаду світової колоніальної системи (1945-1955 рр.)
5. Діяльність ООН в умовах «холодної війни».
6. Карибська криза 1962 року.
7. Основні напрями радянсько-американської співпраці під час розрядки міжнародної напруженості.
8. Становлення політики розрядки в Європі (60-і – початок 70-х років) та зміцнення європейської безпеки та співробітництва.
9. Питання міжнародної безпеки і обмеження стратегічних озброєнь в радянсько-американських відносинах 60-х – 70-х рр. ХХ ст.
10. Розпад колоніальних систем, країни, що визволилися у світовій політиці (60-і – 90-і рр. ХХ ст.).
11. Криза політики розрядки та нова зовнішньополітична стратегія Радянського Союзу (1985-1991 рр.)
12. Об'єднання Німеччини (1989-1990).
13. Країни третього світу у світовій політиці у ХХ – ХХІ століттях.
14. Організація Варшавського Договору: створення, діяльність, ліквідація.
15. Інтеграційні процеси в Західній Європі: від Європейського Співтовариства до Європейського Союзу.
16. Палестинська проблема у міжнародних відносинах.
17. Тайванська проблема у міжнародних відносинах.
18. Кашмірська проблема та індійсько-пакистанський конфлікт.
19. Афганістан як проблема Південної Азії.
20. Міжнародні відносини в Південно-Східній Азії (1945-1991 рр.).
21. В'єтнамська війна та її міжнародно-політичні наслідки.

22. Карибська криза.
23. Конфлікти в Африці у ХХІ столітті та спроби їх подолання.
24. Розпад СРСР та його міжнародно-політичні наслідки.
25. Конфлікти на території СНД.
26. Світові інтеграційні процеси. Євразійська інтеграція.
27. Світові інтеграційні процеси. Латиноамериканська інтеграція.
28. Регіональні проблеми міжнародних відносин у сучасну епоху.

“Арабська весна”.

29. Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у ХХІ ст.
30. Україна і європейська безпека

БЛОК 4. Теорія та практика перекладу

Розкрити усно тему (від 25 речень):

1. Culture and language
2. Environmental pollution
3. Global warming
4. Technology: 20th century
5. The power of public speaking
6. Communication is a process
7. Democracy as an ideology
8. Human rights
9. The mass media
10. Election
11. Public relations
12. Advertising
13. Marketing
14. Law and crime
15. Warfare and peace
16. Terrorism: concept, sources, varieties
17. Pacifism
18. Globalization: advantages and disadvantages
19. Economic integration
20. Travel and tourism
21. Human migration
22. Political ideologies
23. Diplomacy: concept, functions and types
24. Negotiation
25. International relations and international organization
26. United unions
27. European Union

28. NATO
29. Digital diplomacy
30. What is a diplomat, what do they do and how to become one?

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ІСПИТІ

Рівень знань та практичних навичок студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» оцінюється екзаменаційною комісією за результатами усного іспиту. Екзаменаційний білет містить 4 питання, які відображають зміст усіх поданих вище блоків.

Тривалість іспиту – 30 хвилин на одного студента.

Критерії оцінювання:

✓ «відмінно» / A / 90–100 - передбачає повне розкриття усіх питань, зазначених в білеті; змістовний та логічний виклад матеріалу; максимальне дотримання хронології подій і явищ; аналіз проблеми з використанням першоджерел; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів; робити аргументовані висновки; змістовні відповіді на додаткові запитання.

✓ «добре» / B / 82–89 / C / 75–81 - передбачає повне розкриття усіх питань білету; змістовний та логічний виклад матеріалу; дотримання хронології подій і явищ; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів, робити аргументовані висновки, відповіді на додаткові запитання. При цьому висновки є недостатньо обґрунтованими та повністю не розкривають зміст питань.

✓ «задовільно» / D / 69–74 / E / 60–68 - передбачає неповне розкриття питань, зазначених в білеті; певні знання хронології, подій та явищ дисципліни; недостатній рівень вмінь робити якісний аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не обґрунтованими та не розкривають повністю суті питань.

✓ «незадовільно» / FX / 35–59 / F / 1–34 - передбачає повну відсутність правильних відповідей на запитання, не дотримання хронології подій і явищ; неспроможність робити аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не вірними та практично не розкривають суті питань.

Відповіді студентів оцінюються кожним членом комісії, а голова підсумовує результати і після обговорення з комісією оголошує їх студентам. Голова ЕК передає письмові робочі записи студентів, зроблені під час іспиту, декану факультету.

Рішення ЕК приймається на закритому засіданні ЕК відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови є вирішальним.

Студент, який при складанні атестаційного екзамену отримав незадовільну оцінку, відраховується з ЧНУ ім. Петра Могили і йому видається академічна довідка.

Студент, який не склав атестаційного екзамену, допускається до повторного складання протягом трьох років після закінчення ЧНУ ім. Петра Могили.

Студентам, які не склали атестаційний екзамен з поважної причини (документально підтвердженої), ректором ЧНУ ім. Петра Могили може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи ЕК, але не більше, ніж на один рік.

Всі засідання ЕК протоколюються. У протоколи вносяться оцінки, отримані на атестаційному екзамені, записуються питання, що ставились, особливі думки членів комісії.

Протоколи підписують голова та члени ЕК, які брали участь у засіданні. Протоколи зберігаються в архіві ЧНУ ім. Петра Могили. Після закінчення роботи ЕК голова комісії складає звіт і подає його ректору.

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

До блоку 1:

1. Богатуров А., Косолапов Н., Хрусталеv М. Очерки теории и методологии политического анализа международных отношений. М.: Научно-образовательский форум по международным отношениям, 2002. 384 с.
2. Мальський М., Мацяx М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 461 с.
3. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: учеб. пособие / под ред. П. Цыганкова. Б.м.: Альфа-М : ИНФРА-М, 2009. 319 с.
4. Основы общей теории международных отношений: Учеб. пособие / под ред. А.С. Манькина. Б.м.: МГУ, 2009. 589 с.
5. Теория международных отношений: Хрестоматия: Учеб. пособие / Науч. ред. П. Цыганков. М.: Гардарики, 2002. 398 с.
6. Цыганков П. Политическая социология международных отношений: Учеб. пособие. М.: РАДИКС, 1994. 320 с.
7. Цыганков П. Теория международных отношений: Учеб. пособие. М.: Гардарики, 2003. 590 с.
8. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. К.: Вища школа, 2004. 622 с.

До блоку 2:

1. Всеобщая история дипломатии. М., 2010.
2. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К., 1995.
3. Марущак М.Й. Історія дипломатії ХХ століття: Курс лекцій. Львів, 2003.

4. Міжнародні відносини (Історія. Теорія. Економіка): Навч. посібник / За ред. М.З.Мальського, Ю.М.Мороза. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. 397 с.
5. Новая история стран Европы и Америки. Начало 1870-х годов – 1918 г.: Учебник / Под ред. И.В Григорьевой. М., 2001.
6. Сидоров А.Ю., Клейменова Н.Е. История международных отношений. 1918-1939 гг.: Ученик. – М., 2006.
7. Европа между миром и войной. 1918-1939. М., 1992.
8. Європейська політика: від регіональних конфліктів до Першої світової війни. – Чернівці, 1995.
9. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917-1945 рр.

До блоку 3:

1. Богатуров А.Д. и др. Системная история международных отношений. Т.2. События 1945-2003 гг. М.: Культурная революция, 2006.
2. Гаджиев К.С. Геополитика. М.: Международные отношения, 1998.
3. Гайдуков Л.Ф., Кремень В.Г., Губерський Л.В. та ін. Міжнародні відносини і зовнішня політика. К.: «Либідь», 2001.
4. Лебедева М.М. Мировая политика: учебник для вузов. М.: Аспект Пресс, 2007.
5. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. К.: Либідь, 1997.
6. Мартиненко А.К., Мартиненко Б.А. Міжнародні відносини 1945-1975 рр.: Навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2007.
7. Міжнародні відносини і світова політика. К.: ВПП “Київський університет”, 2010.
8. Торкунов А., Мальгин А. Современные международные отношения. – Учебное пособие. М.: Аспект Пресс, 2012. 688 с.

9. Шергін С.В. Політологія міжнародних відносин. К., 2013.

До блоку 4:

1. Бархударов, Л.С. Язык и перевод. М.: МО, 1995.
2. Казакова, Т.А. Практические основы перевода. СПб: Издательство Союз, 2001.
3. Комиссаров, В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М.: ВШ, 1990.
4. Мирам, Г., Гон А. Профессиональный перевод. Киев: Эльга Ника-Центр, 2003.
5. Стирнік, Н.С. Basic Translation Transformations. Дніпропетровськ: «Ліра», 2015.
6. Федоров, А.В. Основы общей теории перевода. М.: ВШ, 1983.
7. Швейцер, А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. М: Наука, 1988.